

INTERFAOL METODLAR ORQALI O'QUVCHILARNING IJODIY FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti

Pedagogika yo'nalishi 3-kurs talabasi

Egamqulova Malikabonu Elyor qizi

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti

o'qituvchisi

G'aniyeva Nargiza Alijonovna

Annotatsiya: Ushbu tezisda interfaol metodlarning o'quvchilarning ijodiy faoliyatini takomillashtirishdagi nazariy asoslari va amaliy ahamiyati atroflicha tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida interfaol yondashuvlarning samaradorligi, ularning o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va kreativ salohiyatini rivojlantirishdagi roli o'rganiladi. Tezisda interfaol metodlarning turlari, ularni qo'llash shart-sharoitlari hamda O'zbekiston ta'lim tizimidagi "Zamonaviy maktab" tashabbusi doirasida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning dolzarbligi yoritiladi. Tadqiqot natijalari asosida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Interfaol metodlar, ijodiy faoliyat, o'quvchilar, ta'lim, pedagogika, kreativlik, innovatsiya, muammoli ta'lim

Kirish: Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilardan nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni, balki ularni amaliyotda qo'llash, tanqidiy fikrlash, muammolarni ijodiy hal etish va yangi g'oyalarni yaratish qobiliyatini talab qiladi. Globallashuv va texnologik taraqqiyot sharoitida shaxsning kreativ salohiyatini rivojlantirish ustuvor vazifaga aylanmoqda. Biroq, an'anaviy ta'lim metodlari ko'pincha o'quvchilarning passiv tinglovchi bo'lib qolishiga olib keladi va ularning ijodiy faoliyatini to'liq namoyon etishiga imkon bermaydi [4]. Ayniqsa,

boshlang'ich sinflarda bolalarning tabiiy ijodkorligini maqsadli rivojlantirishga qaratilgan topshiriqlar yetishmaydi, mavjud darsliklar esa ko'pincha shartli-ijodiy vazifalar bilan cheklanadi [4].

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, "Zamonaviy maktab" tashabbusi doirasida 2030-yilga qadar maktablarning 50%ini zamonaviy ta'lim standartlariga moslashtirish ko'zda tutilgan bo'lib, bu jarayonda innovatsion pedagogik metodlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi [3]. Shu nuqtai nazardan, interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini takomillashtirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Asosiy qism: Interfaol metodlar ta'lim jarayonida o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan pedagogik yondashuvlar majmuidir. Ular o'quvchilarning o'zaro muloqoti, hamkorligi va mustaqil faoliyatini rag'batlantirish orqali bilimlarni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi. "interfaol metod tushunchasi va uning nazariy asoslari" nomli maqolada interfaol metodning fundamental pedagogik va nazariy prinsiplari atroflicha yoritilgan [2]. Unda ko'plab taniqli pedagog olimlar va mutafakkirlarning interfaol metod hamda uning ta'lim kontekstlarida qo'llanilishi borasidagi turli nuqtai nazarlari tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot interfaol metodologiyalarning o'quv natijalarini yaxshilashdagi foydaliligi va samaradorligini ta'kidlaydi, shuningdek, ularning umumiy ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy-nazariy asosda o'rganadi [2].

Interfaol metodlarning asosiy xususiyatlaridan biri – bu o'quvchilarni o'quv jarayonining markaziga qo'yishdir. Janat Tenelbaevna Uzaxbaevaning ta'kidlashicha, interfaol metodlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish o'quvchilarning mustaqil fikrlash, o'z-o'zini nazorat qilish hamda ijtimoiy va axloqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi [1]. "Video Puzzle" va "Muammoli vaziyat" kabi amaliy misollar orqali ushbu yondashuvlar o'quvchilarga mavzuni chuqur o'zlashtirish, o'quv jarayonida faol ishtirok etish

va real hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish imkonini beradi [1]. Bu metodlar o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida dinamik hamkorlikni rivojlantirib, umumiy ta'lim samaradorligini oshirish uchun fundamental ahamiyatga ega [1].

Ijodiy faoliyatni takomillashtirishda interfaol metodlarning ahamiyati beqiyosdir. Ijodkorlik – bu yangi g'oyalarni yaratish, muammolarga nostandart yechimlar topish va mavjud bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llash qobiliyatidir. Sharq mutafakkirlaridan Farobiy tanqidiy fikrlashga urg'u bergan bo'lsa, G'arb olimlaridan J. Guilford ijodiy fikrlashni o'ziga xoslik, semantik va obrazli moslashuvchanlik hamda turli g'oyalarni yangi vaziyatlarda qo'llash qobiliyati sifatida ta'riflagan [3]. Interfaol metodlar aynan shu kabi qobiliyatlarni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratadi. Masalan, "Muammoli vaziyat" metodi o'quvchilarni real yoki simulyatsiya qilingan muammolar bilan yuzlashtirib, ulardan mantiqiy va ijodiy yechimlar topishni talab qiladi. Bu esa ularning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini oshiradi va ijodiy salohiyatini yuqori darajaga ko'taradi [3]. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish ayniqsa muhimdir, chunki bu yoshda bolalar badiiy ijodkorlikka tabiiy moyillik ko'rsatadilar [4]. Biroq, hozirgi boshlang'ich maktab dasturlari ko'pincha maqsadli ijodiy vazifalarni taqdim etishda yetarli emas. Darsliklarda asosan insho yozish yoki rasm chizish kabi "shartli ijodiy" topshiriqlar mavjud bo'lib, intuitsiyani, ko'p yechimlarni topish yoki ziddiyatlarni hal qilishga qaratilgan vazifalar yetishmaydi [4]. Morfologik tahlil kabi samarali intuitiv metodlar mavjud bo'lsa-da, ular amaliyotda kam qo'llaniladi. Hevristik va algoritmik yondashuvlarni birlashtirish: O'quvchilarga nafaqat aniq qadamlar bilan yechiladigan, balki bir nechta yechimga ega bo'lgan ochiq turdagi topshiriqlarni berish kerak.

Xulosa: Ushbu tezisda olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini takomillashtirishda muhim va samarali vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarni passiv tinglovchilikdan faol ishtirokchiga aylantirib, ularning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va

yangi g'oyalarni yaratish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Interfaol metodlarning nazariy asoslari ularning pedagogik samaradorligini tasdiqlaydi va amaliyotda qo'llanilishi o'quv natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi. Interfaol metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, o'z-o'zini nazorat qilish va ijtimoiy-axloqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarga mavzuni chuqur o'zlashtirish, o'quv jarayonida faol ishtirok etish va real hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun hevristik va algoritmik yondashuvlarni birlashtirish, ochiq turdagi topshiriqlarni qo'llash hamda o'quvchilarning yosh va rivojlanish bosqichini hisobga olish zarur. Qulay pedagogik sharoitlar, jumladan, qo'llab-quvvatlovchi muhit, jamoaviy hamkorlik va demokratik muloqot uslubi ijodiy salohiyatni shakllantirish uchun muhimdir.

O'zbekistonning "*Zamonaviy maktab*" tashabbusi doirasida interfaol metodlarni keng joriy etish o'quvchilarni zamonaviy davr talablariga javob beradigan ko'nikmalar bilan qurollantirishga xizmat qiladi. Ushbu tezisda interfaol metodlarning samaradorligi nazariy jihatdan asoslangan bo'lsa-da, ularni amaliyotga to'liq tatbiq etishda bir qator cheklovlar mavjud bo'lishi mumkin. Bularga o'qituvchilarning malakasini oshirishga bo'lgan ehtiyoj, ta'lim muassasalarida yetarli resurslar va texnik vositalarning mavjud emasligi, shuningdek, an'anaviy ta'limga o'rganib qolgan o'qituvchi va o'quvchilarning yangi metodlarga moslashishdagi qiyinchiliklar kiradi. Ta'lim dasturlari va darsliklarga intuitsiyani, ko'p yechimlarni topishni va ziddiyatlarni hal qilishni rivojlantiruvchi maqsadli ijodiy topshiriqlarni ko'proq kiritish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xolmatova, N. M. (2022). O'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda interfaol metodlarning samaradorligi. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. Toshkent davlat pedagogika universiteti. – https://uzjournals.edu.uz/phd_diss/141/

2. Jabborova, D. M. (2021). Interfaol metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar, (1), 123-127. – <https://jeir.uz/index.php/jeir/article/view/100>
3. Raxmatova, M. B. (2023). Interfaol metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari. Fan va ta'lim, (1), 156-160. – https://uzjournals.edu.uz/fan_talim/vol1/iss1/33/
4. Eshmurodov, M. E. (2020). Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. Darslik. Toshkent: Fan va texnologiyalar.
5. G'aniyeva, M. A. (2022). Interfaol metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish. Pedagogik mahorat, (3), 154-158. – <https://pedagogikmahorat.uz/index.php/pm/article/view/100>

